

Vieraskielisen opetuksen monet tahot ja toimijat

Julkaistu 11. toukokuuta 2011. Kirjoittanut Tarja Nikula.

Tämä *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -lehden numero käsittelee vieraskielistä opetusta eli muun kuin oppilaiden äidinkielen käyttöä opetuskielenä. Tästä koulutuksen muodosta käytetään Euroopassa usein myös lyhennettä CLIL, joka on peräisin englanninkielisestä, sisältöjen ja kielen oppimisen yhdistämistä kuvaavasta termistä *content and language integrated learning* (ks. esim Ruiz de Zarobe & Jiménez Catalán 2009, Dalton-Puffer, Nikula & Smit 2010). Vaikka vieraan kielen käyttö opetuskielenä ei ole mikään uusi asia, uutta on vieraskielisen opetuksen varsin nopea yleistyminen ympäri Eurooppaa 1990-luvulta alkaen. Vieraskielinen opetus on nähty keinona tehostaa vieraiden kielten oppimista ja turvata eurooppalaisen kielikoulutuksen tavoitteenasettelun saavuttamista, ts. että kaikki osaisivat äidinkieltensä lisäksi vähintään kahta muuta EU:n kieltä.

Koulutus on aina monisyinen ja monitasoinen ilmiö eikä vieraskielinen opetus muodosta poikkeusta. Sen taustalla ovat vaikuttaneet kielen oppimista käsittelevän tutkimuksen ohella yhteiskunnalliset tekijät ja prosessit, sekä ylikansallisella makro- että paikallisella mikrotasolla. Ylikansallisesta näkökulmasta edellä mainittu EU:n kielikoulutuspoliittinen linjaus on osaltaan vaikuttanut siihen, että vieraskielisen opetuksen kehittämiseen on suhtauduttu varsin suopeasti EU:ssa. Tämä on osaltaan rohkaissut kouluja eri maissa käynnistämään opetuskokeiluja ja opetussuunnitelmien uudistuksia (esim. Lorenzo ym. 2010). Samalla vieraskielisen opetuksen yleistyminen on ollut vahvasti myös ruohonjuuritason ilmiö, koska opetuksen aloittamisen taustalla on usein ollut yksittäisten opettajien innostus asiaan tai oppilaiden vanhempien toiveet vieraskielisen, tavallisimmin englanninkielisen, opetuksen tarjoamisesta.

Ylikansallisten poliittisten linjausten ja yksittäisten opettajien ja vanhempien toiminnan lisäksi vieraskieliseen opetukseen ja sitä koskeviin päätöksiin vaikuttavat monet muutkin tahot. Kansalliset koulutusjärjestelmän ratkaisut viitoittavat pitkälti sitä, millä tavalla vieraskielistä opetusta voidaan toteuttaa. Eri koulutustasoilla on myös erilaiset tavoitteet ja tarpeet vieraskieliselle opetukselle. Tavoitteiden huolellinen määrittely sekä kunta- että oppilaitostasolla onkin yksi onnistuneen toiminnan edellytyksistä. Viime kädessä kielikoulutuspoliittiset ratkaisut toteutuvat hyvin konkreettisella tasolla, oppilaiden ja opettajien toiminnassa luokkahuoneissa. Siksi ei ole samantekevää, millaisia merkityksiä osallistujat vieraskieliselle opetukselle antavat ja miten he toimivat kielen ja sisällön oppimista yhdistävissä toimintaympäristöissä.

Tämän lehden artikkelit perustuvat Kielikoulutuspolitiikan verkoston ja Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen 27.1.2011 Jyväskylässä järjestämään seminaariin ”Vieraskielisen opetuksen politiikkatasot”, jonka tavoitteena oli tarkastella vieraskielistä opetusta eri toimijoiden ja koulutustasojen näkökulmasta. Anna-Kaisa Mustaparran artikkelissa linjataan vieraskielisen opetuksen kehitystä ja säädösperustaa yleissivistävässä koulutuksessa ja pohditaan opetuksen tulevaisuuden suuntia sekä valtaväestön että maahanmuuttajien näkökulmasta. Heini-Marja Järvinen puolestaan nostaa esiin opettajankoulutuksen näkökulman, purkaen samalla vieraskielisen opetuksen opettajalta vaatimien taitojen vyyhteä. Tuija Rasisen artikkeli tarjoaa kehittämistutkimukseen perustuvan aitiopaikan siihen, millainen prosessi vieraskielisen opetuksen muotoutuminen osaksi koulun toimintakulttuuria on sellaisen koulun näkökulmasta, jossa vieraskielistä opetusta on tarjottu käytännössä koko opetusmuodon olemassaolon ajan pääosin suomenkielisille oppilaille. Sinikka Lampisen artikkeli puolestaan pohjautuu hänen pitkään kokemukseensa opettajana englanninkielistä opetusta tarjoavassa koulussa, jossa oppilaiden kieli- ja kansallisuustaustat ovat hyvin heterogeeniset. Lopuksi Taina Saarisen artikkelissa nostetaan esiin korkeakoulukonteksti ja tietynlainen kielen näkymättömyys tilanteessa, jossa korkeakoulut tarjoavat paljonkin englanninkielisiä opintokokonaisuuksia ilman eksplisiittistä kytkeytymistä vieraskielisen opetuksen kysymyksenasetteluihin. Kokonaisuudessaan artikkelit tarjoavat kattavan kuvan vieraskielisen opetuksen moniulotteisuudesta.

Kirjoittaja on professori Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.

Lähteet

Dalton-Puffer, C., T. Nikula & U. Smit (toim.) 2010. *Language Learning and Language Use in CLIL Classrooms*. Amsterdam: John Benjamins.

Lorenzo, F., S. Casal & P. Moore 2010. The effects of content and language integrated learning in European education: Key findings from the Andalusian bilingual sections evaluation project. *Applied Linguistics*, 31(3), 418–442.

Ruiz de Zarobe, Y. & R. M. Jiménez Catalán (toim.) 2009. *Content and Language Integrated Learning. Evidence from Research in Europe*. Bristol: Multilingual Matters.

Tähän artikkeliin liittyvät asiasanat:

clil, vieraskielinen opetus